

موضوع: راهکارهای تامین امنیت اجتماعی زنان در قانون اسلام

چکیده

شنانجفی

تأمین امنیت اجتماعی زنان در اسلام یکی از مسائل اساسی و محوری است که از منظر حقوقی و اجتماعی مورد توجه قرار گرفته است. اسلام با تأکید بر کرامت انسانی و حقوق بنیادی زنان، اقدامات متعددی را برای حفظ امنیت اجتماعی آنان در نظر گرفته است. اسلام به حقوق زنان به‌ویژه در حوزه‌های خانوادگی، اقتصادی و اجتماعی اهمیت می‌دهد. این حقوق شامل حق تحصیل، حق کار و حق مشارکت در امور اجتماعی می‌شود. تشویق به تحصیل و آگاهی زنان از حقوق خود، عاملی کلیدی در تأمین امنیت اجتماعی آنان است. آموزش به زنان این امکان را می‌دهد که در مقابل نابرابری‌ها و ظلم‌ها از خود دفاع کنند. تأمین امنیت اجتماعی زنان در اسلام نیازمند تعامل میان قوانین، فرهنگ جامعه و آگاهی عمومی است. با ایجاد یک محیط حمایتی و قانونی مستحکم، می‌توان به حفظ کرامت و امنیت زنان و در نتیجه، به پیشرفت و رشد اجتماعی کمک کرد. زمانی که زنان در فضایی امن و عادلانه زندگی کنند، جامعه به‌طور کلی از امنیت و رشد بیشتری برخوردار خواهد شد. هدف از این تحقیق بررسی راهکارهای امنیت اجتماعی زنان در قانون اسلام می‌باشد. این تحقیق به روش توصیفی، تحلیلی و کتابخانه‌ای نگاشته شده است. از نتایج این تحقیق می‌توان به اصلاح نگرش‌های فرهنگی، حق مشارکت در مسائل اجتماعی، حمایت از زنان در شرایط سخت، حق و حقوق مشخص، کرامت انسانی، و... اشاره کرد.

کلیدواژگان: تامین، امنیت اجتماعی، زنان، قانون اسلام.

مقدمه

یکی از مهم ترین مؤلفه های اجتماعی که وجود آن در هر جامعه ای ، از ضروریات و به عبارت دقیق تر از نخستین ضروریات محسوب می شود و بدون آن زندگی سعادتمندانه برای آحاد مردم ، امکان پذیر نیست ، مقوله مهم و اساسی امنیت است ، امری که فی الواقع منشأ و زیر بنای تمامی امور بوده و با عدم آن هیچ گونه فعالیت فردی و اجتماعی دیگر چه در عرصه فرهنگی و چه در عرصه های دیگر نظیر صنعت ، اقتصاد ، هنر ، سیاست ، انجام پذیر نخواهد بود . امروزه نگاه به مسائل و آسیب های امنیتی می تواند از زوایای گوناگونی صورت پذیرد که بخش عمده آن گریبا نگیر زنان جامعه است که به عنوان نیمی از جمعیت جامعه گروه آسیب پذیری هستند که امنیت آن ها از راه های گوناگون در معرض تهدید قرار دارد .

بنابراین پرداختن به مسائل زنان به منزله سرمایه های اجتماعی و انسانی از ضروریترین نیازهای جامعه امروز ما است . در جهان کنونی ، علیرغم پیشرفت های صنعتی و تکنولوژی و وفور ثنوری های امنیتی ارائه شده از سوی دانشمندان ، بدون اغراق باید اعتراف کنیم که «امنیت» مهم ترین گمشده انسان امروزی است که برای یافتن آن چشم امید به هر سوی می دواند و افزایش آمار قتل ها و جنایت ها ، دزدی ها و تجاوز به عنف و هزاران نوع جرم و خطای فردی و اجتماعی دیگر بهترین و روشن ترین دلیل این مدعاست . فلذا انسان امروزی برای دستیابی به «امنیت پایدار و همه جانبه» چاره ای جز این ندارد که دست یاری به سوی مکاتب آسمانی دراز کند .

تاکنون مقالات و کتابهای گوناگونی درمورد امنیت اجتماعی بانوان نگاشته شده که از این میان می توان به فهرست زیر اشاره کرد: خاتمی ، مریم السادات ، زنان و امنیت اجتماعی ؛ امنیت زنان در روابط اجتماعی از منظر آیات و روایات ، جهانگیری ، جهانگیر ؛ سادات ، ابراهیم ، بررسی عوامل مؤثر بر امنیت اجتماعی زنان مورد مطالعه : زنان ۱۵-۴۰ سال شهر شیراز ، نوروزی ، فیض اله ؛ فوالدی سپهر ، سارا ، بررسی احساس امنیت اجتماعی زنان ۱۵-۲۹ ساله شهر تهران و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن ، مجدی ، علی اکبر ؛ بنیاد لیلی ، بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی زنان ، تاکنون مقالات و کتاب های گوناگونی در مورد امنیت اجتماعی بانوان نگاشته شده و هر کدام از منظری به این قضیه نگرستند ، ولی در این پژوهش به راهکارهای تامین امنیت اجتماعی زنان در قانون اسلام پرداخته شد که در تحقیق های مشابه سابقه ندارد .

مفهوم تامین

تأمین در لغت به معنی ایمن آوردن، آرام کردن، حفظ کردن و امن کردن است. تأمین به معنای در امنیت قراردادن، ایمن کردن، آرام کردن، حفظ کردن، می‌باشد. در لغت بمعنی قراردادن درمان و آسایش است در اصطلاح بمعنی وثیقه و تضمین است و قرار تامین قرار است که در حقیقت وثیقه ای برای متقاضی آن مقرر می‌دارد.^۱ در آئین دادرسی مدنی توقیف مال را گویند (ماده ۲۴۰ آئین دادرسی مدنی) بنابراین بعنوان تامین نمیتوان از ادامه ساختمان جلوگیری نمود بلکه باید این منظور را ضمن دستور موقت عملی ساخت (ماده ۷۷۸ دادرسی مدنی) (فقه) هر مسلمان عاقل بالغ رشید غیرمکره میتواند بافرد خصم تامین بدهد زنان و بردگان مسلمان هم این حق را دارند ولی باید تامین قبل از پیروزی بر لشکر خصم داده شد خواه اساسا جنگ صورت نگرفته باشد یا اقدامات جنگی صورت گرفته ولی منتهی به فتح نشده باشد. تامین مزبور نباید مخالف مصالح عمومی باشد پس به جاسوس تامین داده نمیشود. لازم نیست دادن تامین مسبوق بتقاضای خصم باشد. نقض تامین از طرف سایر مسلمانان ممنوع است و متخلف تعزیر میشود. شخصی که باو امان داده شده مستامن نامیده می شود و در قلمرو اسلامی یا سایر نواحی جهان میتواند سکونت کند مگر اینکه تامین بشرط سکونت در ناحیه معین باشد نتیجه تامین صلح مطلق (نه موقت و نه دائم) بوده و تامین دهنده همیشه حق داشت برای آن، مدت معین کند.^۲

مفهوم شناسی امنیت اجتماعی

امنیت اجتماعی به معنای آسودگی خیال همه افراد جامعه بابت در امان بودن جان، مال ، آبرو، ناموس و شغل از هر نوع تهدید و تعرض است.^۳ نگرانی از امنیت، با توجه به تغییرات اجتماعی و تحولات اجتماعی در هر سطحی نمود پیدا کرده است. فراز و فرودهای اقتصادی و فرهنگی جامعه ما در دهه‌های اخیر زندگی اجتماعی زنان را به شدت متحول کرده است. این تغییرات، ناامنی اقتصادی و شغلی را با خود همراه کرده و با شدت

^۱ علی اکبر، دهخدا، لغت نامه دهخدا، ذیل واژه تامین، ص ۸۳۹

^۲ منصور، ابادری فومشی. قانون اجرای احکام مدنی در نظم حقوقی کنونی. چاپ ۳. خرسندی، ۱۳۹۰. شماره فیش در پژوهشکده حقوق و قانون ایران: ۴۵۲۵۲۴۰، ص ۱۷۴

^۳ حسین، بنی فاطمه، علیزاده اقدم، محمدباقر و صبوری، رباب، بررسی احساس امنیت اجتماعی زنان شاغل در سازمان‌ها و ادارات دولتی شهر تبریز و عوامل مرتبط با آن، پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، سال پنجم، شماره پیاپی ۱۲، شماره اول، بهار ۱۳۹۵، ص ۳۷

گرفتن ناامنی اقتصادی، ناامنی ذهنی افراد رو به افزایش است. امنیت اجتماعی به معنای فراهم کردن محیطی سالم و آرام برای پرداختن به امور شخصی، اجتماعی و خانوادگی است.^۱

قرآن کریم مهم‌ترین هدف از امنیت اجتماعی را فراهم کردن محیطی سالم و آرام برای پرداختن به امر عبادت و بندگی خدا معرفی می‌کند، محیطی که در آن کوچکترین اثری از ناامنی و عوامل ایجاد آن نباشد و مردمان با آسودگی خاطر و به دور از فتنه‌های رنگارنگ و آشوب‌های گوناگون، تنها در جهت خشنودی و رضای پروردگار گام بردارند. به هدف خلقت خویش یعنی عبودیت خالصانه خداوند نزدیک شوند، زیرا هرگاه محیط زندگی و جامعه ناامن باشد، هرگونه فعالیت و تلاشی چه در عرصه مادی و چه در عرصه معنوی ابر و به عبارت صحیح‌تر غیر ممکن می‌باشد و این مطلبی است که تجربه چندین هزارساله تمدن بشری در سرزمین‌های مختلف برآن صفحه گذارده و نگاهی به برخی جوامع ناامن و یا فاقد امنیت مناسب در جهان کنونی نیز موید این مطلب است.^۲

راهکارهای تامین امنیت اجتماعی زنان در قانون اسلام

تأمین امنیت اجتماعی زنان در اسلام یکی از مسائل مهم و حائز اهمیت است که در متون دینی و فقهی به آن پرداخته شده است. برخی از راهکارهای تامین امنیت اجتماعی زنان در قانون اسلام عبارتند از:

۱. حفظ کرامت انسانی

اسلام به کرامت انسانی زنان تأکید دارد و حفظ عزت و مقام آنان را ضروری می‌داند. به همین دلیل، هرگونه تعرض به حقوق و کرامت زنان در اسلام مردود است. حفظ کرامت انسانی در راهکارهای تامین امنیت اجتماعی زنان، جنبه‌ای اساسی و زیربنایی دارد و باید در تمامی ابعاد و مراحل این راهکارها مورد توجه قرار گیرد. این بدان معناست که نه تنها باید از آسیب‌پذیری‌ها و نیازهای خاص زنان آگاه باشیم، بلکه باید به حقوق، آزادی‌ها و انتخاب‌های فردی آن‌ها احترام بگذاریم و تلاش کنیم تا شرایطی را فراهم کنیم که زنان بتوانند با عزت و احترام زندگی کنند. خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: «به زنان و دختران خود و به زنان مؤمن بگو که خویشتن را با چادرهای خود بپوشانند که این کار برای آن است که آنها به عفت شناخته شوند تا از تعرض و

^۱ محمدحسن، شربتیان، دانش، پروانه، احمدی، اعظم، مطالعه جامعه‌شناختی عوامل موثر بر امنیت اجتماعی زنان کلان شهر مشهد، فصلنامه علمی پژوهشی دین و جامعه، سال ششم، شماره اول، ۱۳۹۴، ص ۱۴۵

^۲ سمیه، نجفی زمردیان، امنیت بانوان از دیدگاه آیات و روایات، قم، مرکز نشر هاجر، ۱۳۹۹، چاپ اول، ص ۱۴۰

جسارت، آزار نکشند (در امنیت کامل باشند)؛ خداوند در حقّ خلق، آمرزنده و مهربان است.^۱ برنامه‌ها و سیاست‌های تامین اجتماعی باید به زنان امکان دهند تا در مورد زندگی خود تصمیم بگیرند و انتخاب‌های مستقلی داشته باشند. این شامل حق انتخاب شغل، محل زندگی، نوع پوشش و سبک زندگی می‌شود. نباید هیچ‌گونه اجباری در این زمینه‌ها وجود داشته باشد. اطلاعات شخصی زنان که در برنامه‌های تامین اجتماعی جمع‌آوری می‌شود، باید به طور محرمانه نگهداری شود و فقط برای اهداف مشخص و قانونی مورد استفاده قرار گیرد. زنان باید در تمام مراحل طراحی، اجرا و ارزیابی برنامه‌های تامین اجتماعی مشارکت داشته باشند. این امر تضمین می‌کند که نیازها و دیدگاه‌های آن‌ها به درستی منعکس شود. خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: «وَيَسْتَفْتُونَكَ فِي النِّسَاءِ ۚ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِيهِنَّ وَمَا يُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ فِي يَتَامَى النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا تُؤْتُونَهُنَّ مَا كُتِبَ لَهُنَّ وَتَرْغَبُونَ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الْوُلْدَانِ وَأَنْ تَقُومُوا لِلْيَتَامَىٰ بِالْقِسْطِ ۚ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِهِ عَلِيمًا؛ درباره [حقوق ازدواج و نیز ارث] زنان از تو فتوا می‌خواهند. بگو: فقط خدا درباره آنان [مطابق با آیاتی که در اوایل همین سوره گذشت] به شما فتوا می‌دهد، و درباره دختران یتیمی که حقوق لازم و مقرر آنان را نمی‌پردازید، و [به قصد خوردن اموالشان] میلی به ازدواج با آنان دارید، برابر احکامی که در این کتاب بر شما خوانده می‌شود به شما فتوا می‌دهد. و [نیز درباره] کودکان مستضعف [ی که حقوق مالی و انسانی آنان را پایمال می‌کنید، مطابق احکامی که در قرآن بر شما تلاوت می‌شود به شما فتوا می‌دهد]. و [نیز سفارش می‌کند] که با یتیمان به عدالت رفتار کنید؛ و آنچه را [درباره زنان، دختران یتیم و کودکان مستضعف] از هر خیری انجام می‌دهید، یقیناً خدا همواره به آن داناست.»^۲ خدمات تامین اجتماعی باید با کیفیت بالا و با رفتاری محترمانه و همدلانه ارائه شوند. کارکنان باید آموزش‌های لازم را در زمینه برابری جنسیتی، احترام به حقوق انسانی و مقابله با خشونت جنسیتی دیده باشند. برنامه‌های تامین اجتماعی نباید هیچ‌گونه تبعیضی بر اساس جنسیت، نژاد، مذهب، وضعیت تأهل یا سایر عوامل روا ندارند.^۳ همچنین باید تلاش شود تا از انگ‌زنی و قضاوت‌های منفی در مورد زنانی که از این برنامه‌ها استفاده می‌کنند، جلوگیری شود. برنامه‌های تامین اجتماعی باید به توانمندسازی اقتصادی و اجتماعی زنان کمک کنند تا آن‌ها بتوانند به طور مستقل از خود حمایت کنند و در جامعه مشارکت فعال داشته باشند. این شامل ارائه آموزش‌های مهارتی، تسهیلات مالی و اعتباری، و فرصت‌های شغلی می‌شود. برنامه‌های تامین اجتماعی باید شامل حمایت از زنانی باشد که در معرض خشونت قرار دارند. این شامل ارائه خدمات مشاوره، سرپناه امن، و کمک حقوقی می‌شود. برنامه‌های آگاهی‌رسانی و آموزشی باید به زنان در مورد حقوق و مزایای خود در زمینه تامین اجتماعی آموزش دهند و آن‌ها را تشویق کنند تا از این حقوق استفاده کنند. با رعایت این نکات، می‌توان اطمینان حاصل کرد

^۱ سوره احزاب، آیه ۵۹

^۲ سوره نساء، آیه ۱۲۷

^۳ مریم، خاتمی، امنیت زنان در روابط اجتماعی از منظر آیات و روایات، انتشارات خورشید باران، تهران، ۱۳۹۶، ص ۱۴۰

در زمینه حقوق زنان. اعمال سیاست‌های سهیم‌سازی برای افزایش حضور زنان در پارلمان، شوراهای محلی و سایر نهادهای تصمیم‌گیری سیاسی.^۱

حمایت از کاندیداهای زن در انتخابات و کمپین‌های انتخاباتی. تضمین رعایت کامل حقوق انتخاباتی زنان و دسترسی برابر آن‌ها به فرآیندهای انتخاباتی. ایجاد محیط‌های امن برای مشارکت زنان در فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی. این امر نیازمند برخورد با آزار و اذیت، تهدید و خشونت علیه زنان در فضای عمومی و آنلاین است. به‌کارگیری تدابیر امنیتی برای حفاظت از فعالان و مدافعان حقوق زنان در برابر هرگونه تهدید به جان و مال. ایجاد محیط‌های عاری از خشونت جنسی و تبعیض جنسیتی در عرصه‌های اجتماعی و سیاسی. تغییر نگرش‌های اجتماعی و هنجارهای فرهنگی که مانع از مشارکت برابر زنان در جامعه می‌شوند. آموزش عمومی در مورد برابری جنسیتی و اهمیت مشارکت زنان در فرآیندهای اجتماعی و سیاسی. استفاده از رسانه‌ها برای ترویج فرهنگ مشارکت برابر زنان و مقابله با کلیشه‌های جنسیتی. مشارکت برابر زنان در امور اجتماعی و سیاسی، تنها زمانی امکان‌پذیر است که امنیت اجتماعی آن‌ها تضمین شده باشد. این امر نیازمند یک رویکرد جامع و هماهنگ است که شامل قوانین قوی، حمایت‌های دولتی، مشارکت جامعه مدنی و تغییر نگرش‌های اجتماعی باشد.^۲

۶. اصلاح نگرش‌های فرهنگی

به‌منظور تأمین امنیت زنان، لازم است که نگرش‌های نادرست و تبعیض‌آمیز در جامعه اصلاح شود. آموزش فرهنگ احترام به حقوق زنان گام مهمی در این راستا به شمار می‌آید. اصلاح نگرش‌های فرهنگی، یکی از چالش‌های اساسی اما ضروری در راهکارهای تأمین امنیت اجتماعی زنان است. نگرش‌های سنتی و پدرسالارانه که زنان را در جایگاه فرودست و وابسته قرار می‌دهند، مانع از دستیابی آن‌ها به حقوق اساسی و مشارکت کامل در جامعه می‌شوند. برای ایجاد امنیت اجتماعی واقعی برای زنان، تغییر این نگرش‌ها و جایگزین کردن آن‌ها با نگرش‌های برابرخواهانه و احترام‌آمیز حیاتی است. ادغام آموزش‌های جنسیتی و برابری جنسیتی در سیستم آموزشی در تمام سطوح، از دبستان تا دانشگاه. این آموزش‌ها باید به چالش کشیدن کلیشه‌های جنسیتی، ترویج احترام متقابل و ارتقای درک از حقوق زنان بپردازند. برگزاری کارگاه‌ها و سمینارها برای عموم مردم، به ویژه مردان و پسران، در مورد برابری جنسیتی، حقوق زنان و چالش‌های پیش روی زنان. استفاده از

^۱ محسن، تبریزی، تبیین رابطه بین کنترل اجتماعی و احساسات امنیت زنان، مجله راهبردی علوم انسانی و اسلامی، ۱۴۰۱، شماره ۴۲، ص ۲۴

^۲ محمدصادق، فیاض، وکالت زن، انتشارات تبلیغات اسلامی، قم، ۱۳۹۱، ص ۲۸۹

رسانه‌های مختلف، از جمله تلویزیون، رادیو، اینترنت و شبکه‌های اجتماعی، برای ترویج فرهنگ برابری جنسیتی و تغییر نگرش‌های منفی در مورد زنان.^۱

این شامل تولید محتوای آگاهی‌بخش و سرگرم‌کننده است که به صورت هدفمند به تغییر نگرش‌ها می‌پردازند. استفاده از تبلیغات اجتماعی برای به چالش کشیدن کلیشه‌های جنسیتی و ترویج تصویری مثبت از زنان. تصویب و اجرای قوانین و مقررات حمایتی از حقوق زنان و مقابله با تبعیض جنسیتی. این قوانین باید به‌طور کامل اجرا شوند و نقض آن‌ها با مجازات‌های مناسب همراه باشد. بازنگری و لغو قوانین و مقررات تبعیض‌آمیز علیه زنان، از جمله قوانینی که در زمینه ارث، ازدواج، طلاق، حضانت فرزندان و اشتغال با زنان تبعیض قائل می‌شوند. حمایت از فعالیت‌های سازمان‌های غیردولتی که در زمینه آموزش جنسیتی، آگاهی‌رسانی و حمایت از حقوق زنان فعالیت می‌کنند. برقراری ارتباط و همکاری با رهبران مذهبی و سنتی برای تغییر نگرش‌های سنتی در مورد زنان از طریق گفتگوی سازنده و ارائه شواهد علمی. ایجاد فضاهایی برای گفتگو و تبادل نظر در مورد مسائل مربوط به زنان و برابری جنسیتی. معرفی و تبلیغ نمونه‌های موفق زنان در جامعه که توانسته‌اند در عرصه‌های مختلف موفقیت کسب کنند. این امر می‌تواند به تغییر تصورات و کلیشه‌های منفی در مورد زنان کمک کند. استفاده از مطالعات موردی و تجارب موفق از دیگر کشورها در زمینه اصلاح نگرش‌های فرهنگی در مورد زنان. انجام نظرسنجی‌ها و مطالعات برای پایش نگرش‌ها و باورهای اجتماعی در مورد زنان و ارزیابی اثربخشی برنامه‌های اصلاح نگرش‌ها. شناسایی موانع و چالش‌ها در مسیر اصلاح نگرش‌های فرهنگی و ارائه راهکارهای مناسب برای رفع آن‌ها. اصلاح نگرش‌های فرهنگی یک فرآیند طولانی‌مدت و پیچیده است که نیازمند تلاش مستمر، همکاری بین‌بخشی و مشارکت فعال تمامی افراد جامعه است. بدون تغییر این نگرش‌ها، دستیابی به امنیت اجتماعی پایدار برای زنان تقریباً غیرممکن است.^۲

^۱ محمود، حکمت نیا، حقوق و مسئولیت‌های فردی و اجتماعی زن، انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۹۶، ص ۴۴۰

^۲ مریم، خاتمی، امنیت زنان در روابط اجتماعی از منظر آیات و روایات، انتشارات خورشید باران، تهران، ۱۳۹۶، ص ۱۴۹

نتیجه گیری

امنیت اجتماعی از حساس ترین و مهم ترین امنیت ها و عناصر اساسی حیات انسان هاست. بی شک هیچ عنصری در پیشرفت و توسعه جامعه و شکوفایی استعداد های آن، از عنصر امنیت و تأمین آرامش در جامعه مهم تر نیست. زنان به عنوان نیمی از جمعیت جامعه گروه آسیب پذیری هستند که امنیت آن ها از راه های گوناگون در معرض تهدید قرار دارد. به نظر می رسد توجه به این موضوع به عنوان یک آسیب اجتماعی بر همه ابعاد زندگی زنان تأثیر خواهد گذاشت، دارای اهمیت زیادی است. تأمین امنیت اجتماعی زنان، هم از منظر قانون و هم از منظر اسلام، نیازمند یک تلاش فراگیر و مستمر است. تفسیرهای مترقی و حقوق بشری در هر دو سیستم باید در اولویت قرار گیرند، و تلاش برای رفع موانع فرهنگی و اجتماعی ضروری است. بدون توجه به چارچوب قانونی یا مذهبی، مهم ترین نکته، تمرکز بر کرامت انسانی زنان، حفظ حقوق اساسی آنها، و ایجاد محیطی امن و برابر برای مشارکت کامل آنها در جامعه است. این امر نیازمند تلاش های هماهنگ دولت، جامعه مدنی، رهبران مذهبی و خود زنان است. توافق بر سر حداقل های ضروری برای تأمین امنیت اجتماعی زنان و اجرای دقیق آنها، مسیر دستیابی به عدالت و برابری را هموار خواهد کرد.

منابع

قرآن کریم

- ۱- اباذری فومشی. منصور، قانون اجرای احکام مدنی در نظم حقوقی کنونی. چاپ ۳. خرسندی، ۱۳۹۰
- ۲- بنی فاطمه، حسین، علیزاده اقدم، محمدباقر و صبوری، رباب، بررسی احساس امنیت اجتماعی زنان شاغل در سازمان‌ها و ادارات دولتی شهر تبریز و عوامل مرتبط با آن، پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، سال پنجم، شماره پیاپی ۱۲، شماره اول، بهار ۱۳۹۵
- ۳- تبریزی، محسن، تبیین رابطه بین کنترل اجتماعی و احساسات امنیت زنان، مجله راهبردی علوم انسانی و اسلامی، ۱۴۰۱، شماره ۴۲
- ۴- حرعاملی، محمدبن حسن؛ وسائل الشیعه؛ قم، انتشارات آل البيت(ع)، ج ۲۹، ۱۴۰۹
- ۵- حکمت نیا، محمود، حقوق و مسئولیت های فردی و اجتماعی زن، انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۹۶
- ۶- حیدری، وجیهه، تحلیل نوآوری های قانون گذار در لایحه صیانت، کرامت و تامین امنیت بانوان، انتشارات مشارق الانوار، ۱۴۰۰
- ۷- خاتمی، مریم، امنیت زنان در روابط اجتماعی از منظر آیات و روایات، انتشارات خورشید باران، تهران، ۱۳۹۶
- ۸- دادیار، هادی، چالشهای حقوقی در قبال خشونت علیه زنان، مجله پژوهش های تطبیقی فقه، ۱۴۰۳
- ۹- داوودی، هما، زن در ایینه حقوق و اجتماع، انتشارات گنج دانش، ۱۳۹۶
- ۱۰- دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا، انتشارات روزنه، دانشگاه تهران، تهران، ۱۳۷۷
- ۱۱- رنجبران، قاسم، خشونت بر زنان در قوانین کیفری، انتشارات پخش حدیث، تهران، ۱۳۹۸، ص ۱۷۴
- ۱۲- شربتیان، محمدحسن، دانش، پروانه، احمدی، اعظم، مطالعه جامعه‌شناختی عوامل موثر بر امنیت اجتماعی زنان کلان شهر مشهد، فصلنامه علمی پژوهشی دین و جامعه، سال ششم، شماره اول، ۱۳۹۴
- ۱۳- فیاض، محمدصادق، وکالت زن، انتشارات تللیغات اسلامی، قم، ۱۳۹۱، ص ۲۸۹

۱۴- محمدتقی زاده، مهدیه، بسترهای تقنینی و اجرایی در حمایت از زنان، انتشارات مجد، تهران، چاپ اول، ۱۳۹۵.

۱۵- نجفی زمردیان، سمیه، امنیت بانوان از دیدگاه آیات و روایات، قم، مرکز نشر هاجر، چاپ اول، ۱۳۹۹.

۱۶- نوری طبرسی، حسین، مستدرک، انتشارات آل بیت(ع)، قم، ج ۱۴، ۱۳۶۹.